

Rektor Masarykovy univerzity Martin Bareš hodlá najít úspěšný recept na zdravé stárnutí

Masovou výstavbu domovů důchodců nevidí rektor brněnské Masarykovy univerzity Martin Bareš jako správné řešení vážné situace stárnoucí společnosti. Chce proto hledat vhodnější způsoby, které seniorům umožní zůstat doma se svými blízkými a zároveň jim pomohou žít co nejkvalitnější život. Prioritním výzkumným tématem na celé škole se tak s novým rektorem stává aktivní stárnutí doma a také společnost v době takzvané revoluce 4.0. „Masarykova univerzita není izolovaný ostrůvek, kterého se dění kolem nás netýká,“ říká v rozhovoru pro MF DNES neurolog Bareš a představuje, jak konkrétně hodlá prestižní vysoká škola ke společenskému vývoji přispět.

* Co vidíte jako největší překážku stárnoucí populace v České republice, na kterou je potřeba reagovat?

Problém stárnoucí populace je daný demografickým vývojem, který pozorujeme nejen u nás, ale v rámci celé vyspělé euroatlantické civilizace. Podle predikcí bude společnost po roce 2050 opravdu významně stárnout. Naše i nastupující generace jsou přitom vystaveny neuvěřitelnému pokroku v informačních technologiích a sdílení informací. Prožíváme velmi zrychlenou průmyslovou revoluci, o které se často mluví jako o společnosti 4.0. V minulosti mohlo stačit vystudovat konkrétní obor či se vyučit, ale to už dál zkrátka postačovat nebude. Je nutné se celý život vzdělávat.

* Jak může přispět Masarykova univerzita?

Naším posláním není pouze být kvalitní institucí ve výzkumu a vzdělávání, ale představovat také společensky zodpovědnou instituci, jež je apolitická. To ale neznamená, že se nezajímá o společenské dění. Právě naopak. Musíme být velmi aktivní směrem ke společnosti, protože nejsme žádný izolovaný ostrůvek, jehož se dění kolem nás netýká. Masarykova univerzita má na svých fakultách a ústavech experty, kteří mohou přispět k řešení celé řady problémů. Nejen ve zdravotnické politice, ale také v legislativě, ekonomii či informačních technologiích.

* Co se s novým projektem zaměřeným na zdravé stárnutí změní uvnitř univerzity? Která témata budou prioritní?

Už ve svém programu při kandidatuře na rektora jsem kladl důraz na propojení mezi obory a dále na to, abychom se zaměřili na několik klíčových témat. Hlavní prioritou je tedy projekt zdravého stárnutí a interakce společnosti v době revoluce 4.0. Naší „výkladní skříň“, kterou dále chceme rozvíjet, je **kyberbezpečnost**, tedy obor, jenž skutečně hýbe dnešním světem. Z dalších můžu jmenovat molekulární medicínu a výzkum rostlin ve vědeckém centru CEITEC.

* Jaké nové obory propojení napříč fakultami přinese?

Plánujeme otevřít studijní program veřejné zdravotnictví, který propojí několik fakult – lékařskou, ekonomicko-správní, právnickou i **fakultu informatiky**. Jeho absolventi budou připraveni na manažerské funkce, schopni řídit velké fakultní nemocnice, budou experty na zdravotnickou legislativu nebo na nákup drahých přístrojů do nemocnic. Nebo připravujeme mně blízký program neurovědy, který propojí fakultu sociálních studií, lékařskou fakultu a CEITEC.

* Když se zdravým stárnutím budou zabývat experti napříč obory, jaké konkrétní výsledky, které pomohou lidem v běžném životě, výzkum přinese?

Jedním z klíčových témat je využití umělé inteligence v péči jak o seniory, tak o pacienty například s Parkinsonovou nemocí nebo po cévních mozkových příhodách. Umělá inteligence v podobě

asistenčních robotů či monitorujících náramků zlepši kvalitu života stárnoucím lidem, kteří mají nějaký handicap, ale nechtějí být na závěr života umístěni do domova důchodců, tedy opustit známé prostředí a své blízké. Zapojení technologií přinese zkvalitnění jejich života – upozorní je, že si mají vzít léky, může zalarmovat pomoc třeba v případě pádu a samozřejmě pro osamělé osoby může být prostředkem pro komunikaci.

* Součástí vaší vize je nejen zapojení moderních technologií, ale také elektronizace zdravotnictví či monitorování pacientů na dálku. Vidíme však například, jaké problémy vznikají se zavedením e-neschopenek. Je české zdravotnictví podle vás v takové kondici, aby bylo schopné tyto inovace přijmout?

Nejsem sice odborník na elektronizaci zdravotnictví, ale musím říct, že jestliže používáme elektronické bankovníctví, přes které můžeme platit vysoké částky, a systém je dobře chráněný proti zneužití, nerozumím tomu, proč je elektronizace ve zdravotnictví tak málo rozvinutá. E-recepty jsou pacienty přijímány kladně, snižují navíc počty návštěv u lékaře, protože si pro recept nemusí chodit do ordinace. Když se jako lékař zeptám pacienta, jaké bere léky, popisuje mi barvy, tvary, ale přesný název neví. Bez znalosti toho, jaké léky již užívá, ale nelze bezpečně předepsat léky jiné. Zdravotnictví potřebuje elektronizaci, aby informace o pacientovi byly pro lékaře lépe dostupné. V tomto spatřuji velký dluh a myslím, že je žádoucí zde pokročit kupředu.

* České zdravotnictví se také potýká s problémem, že se nedaří odhalit některé choroby u všech pacientů. Co je třeba zlepšit?

Abychom mohli situaci řešit, musíme mít v první řadě data. Ne naše názory a domněnky, ale tvrdá data, proto spolupracujeme s Ústavem zdravotnických informací a statistiky. Je třeba zlepšit informovanost, celoživotní vzdělávání lékařů, aby byli seznámeni s novými trendy v medicíně. Zhruba jedna čtvrtina pacientů, kteří jdou za svým praktickým lékařem, má nějaký neurologický problém – od bolesti hlavy nebo zad až po závažná onemocnění, jako je Alzheimerova demence, Parkinsonova choroba, nádor mozku nebo cévní mozková příhoda, což je dnes třetí nejčastější příčina úmrtí v naší populaci. Tady vnímám rezervy a dlouhodobě se snažím šířit osvětu o neurologii 21. století, tedy že už jsme někde úplně jinde než před 25 lety. Vyrostl jsem v době, kdy se ještě říkalo: „Dědeček si nic nepamatuje a babička má třes, protože jsou staří.“ Tak to není. To nejsou příznaky stáří, ale onemocnění. V tom se přístup musí změnit, protože každý pacient má právo být léčen.

* Aby bylo možné změny uvést do praxe, je potřeba také spolupráce s politiky. Máte na ně nějaké přesvědčovací „páky“, nebo tohle už podle vás není úloha univerzity?

Univerzita není lobbistická organizace. My můžeme poskytnout nezávislou expertizu podloženou jasnými daty, na jejichž základě se mohou politici lépe rozhodovat. Jsem připraven vystoupit na půdě Sněmovny či Senátu, abychom zákonodárce seznámili s problémem, před nímž nelze zavírat oči. O našem klíčovém projektu jsme už informovali zástupce vedení Brna, Jihomoravského kraje i brněnských fakultních nemocnic. A máme od nich kladné ohlasy, protože i oni si uvědomují, že stavět více a více domovů pro seniory, do nichž navíc bude stále větší problém sehnat dostatek odborného personálu, není ta správná cesta. Proto je potřeba vrátit se k myšlence, jak zajistit péči o seniory v jejich domácím prostředí. Měli bychom se snažit, aby také závěr našeho života byl co možná nejvyšší – tedy žít zdravě, mít pohyb, mít informace o tom, co se děje kolem, a i v pokročilém věku se vzdělávat.

* Rozšíří tedy univerzita také nabídku kurzů univerzity třetího věku pro seniory?

Ano, a chceme je zaměřit trochu jinak. Senioři se potýkají s novinkami, které dříve neznali. Dochází u nich k digitálnímu vykořenění. Lékaři jim například do SMS zprávy či e-mailu pošlou e-recept a oni potřebují vědět, co s tím. Vzdělávat seniory v těchto oblastech je nová výzva. Netýká se však jen univerzity, ale i mezigeneračního dialogu. Dříve spolu žily tři generace a mladí lidé měli k seniorům blízký vztah. Dnes se mladí snaží daleko více osamostatnit, což je pro ně více komfortní, ale ztrácí se mezigenerační vazba, spolupráce i solidarita.

* Mluvil jste o spolupráci s nemocnicemi, plánujete do projektu zapojit i soukromé firmy?

Rozhodně ano. V tom vidím pro univerzitu velkou příležitost, které se musíme chopit. Firmy mají o spolupráci s námi zájem. Už máme rozjednanou spolupráci s firmami v regionu v oblasti informačních technologií. Rádi bychom do budoucna propojili výsledky našeho základního farmaceutického výzkumu s komerční sférou.

* Jak se díváte na otázku sponzorských darů od firem pro univerzitu? Téma je aktuální i v souvislosti s kauzou na Univerzitě Karlově týkající se dnes už zrušené smlouvy o partnerství se společností Home Credit. O sponzorských darech se na Masarykově univerzitě hodně mluvilo před dvěma lety, kdy právnická fakulta obdržela tři miliony od byznysmena Daniela Křetínského.

Veřejné vysoké školy u nás dostávají v porovnání se zahraničím daleko méně peněz od sponzorů, což je z dlouhodobého hlediska českým vysokým školám vyčítáno. Samozřejmě musíme rozlišit, zda má firma být strategickým partnerem školy, nebo se jedná o podporu určitého projektu, a vždy musí být předem jasně vymezené mantinely. Pokud je ve smlouvě jasně definován účel a je řečeno, kdo je za co odpovědný, nevidím v tom žádný problém.

* Jste tedy jako rektor otevřený tomu, že Masarykova univerzita i v budoucnu může přijmout podobný sponzorský dar jako v případě Křetínského?

Ano, je to naprosto běžné v západním světě, k němuž se chceme posouvat. Zatím na to nejsme příliš zvyklí, ale Masarykova univerzita se určitě vůči sponzorským darům nebude uzavírat. Ovšem zdůrazňuji, že vždy musí být jasně vymezen účel takového daru a musí být dobře ošetřeno, že nemůže docházet k jakémukoli omezování akademických svobod.

Měli bychom se snažit, aby také závěr našeho života byl co možná nejkvalitnější – tedy žít zdravě, mít pohyb, mít informace o tom, co se děje, a i v pokročilém věku se vzdělávat.

Foto popis| Západní inspirace Po vzoru západních vysokých škol se Masarykova univerzita v Brně začne pod novým vedením profilovat konkrétním směrem – zaměří se na zdravé stárnutí. Rektor a neurolog Martin Bareš v minulosti šéfoval lékařské fakultě a byl přednostou na I. neurologické klinice Fakultní nemocnice u svaté Anny v Brně. Zkušenosti má také ze zahraničí z Minnesotské univerzity.
Foto autor| Foto: Anna Vavříková, MAFRA

O autorovij| Zuzana Brandová, redaktorka MF DNES

Regionální mutace| Mladá fronta DNES - jižní Morava